

Oponentský posudok

na vedecké a pedagogické dielo doc. ThDr. Václava Ježka, PhD. et PhD. na získanie vedecko-pedagogickej hodnosti profesor v študijnom odbore Pravoslávna teológia na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove

Hneď na úvod môjho posudku chcem uviesť, že po preštudovaní podkladov k inauguračnému konaniu Doc. ThDr. Václava Ježka, PhD. môžem konštatovať, že patrí k vedecky uznávaným autoritám v domácej i zahraničnej vedeckej obci najmä v oblasti výskumu cirkevných dejín a dejín Byzancie. Už pri jeho habilitácii, ktorej som sa mal česť osobne zúčastniť ako oponent som mohol oceniť výnimočnosť jeho vedeckej práce. Bolo to pred niečo viac ako desiatimi rokmi keď sa úspešne habilitoval s prácou o kresťanstve v Etiópii.

Najvýznamnejším predstaviteľom slovenskej byzantológie bol profesor Alexander Avenarius, ktorý položil na Slovensku hlboké a pevné základy byzantológie ako vedného odboru. Z jeho vedecko-pedagogickej dielne na vysokoškolskej pôde nielen na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, ale i na univerzitách v Trnave a Prešove vyšla od 90. tých rokov minulého storočia celá škola mladých odborníkov – byzantológov, ktorí sú v súčasnosti pokračovateľmi vedeckého pôsobenia na poli slovenskej byzantológie a jedným z nich je aj doc. Václav Ježek, ktorý sa k byzantologickej škole Alexandra Avenária hrdó a so ctťou hlási a na základe jeho vedeckej a pedagogickej činnosti môžem jednoznačne priznať, že jej robí dobré meno doma i v zahraničí a je jej dôstojným pokračovateľom. Spolu so svojím učiteľom A. Avenáriom doc. Václav Ježek stál napríklad v roku 2003 aj pri zrode časopisu Synergia, ktorý sa venoval byzantským dejinám, kultúre a teológii a vychádzal pri Katedre cirkevných dejín a byzantológie Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity.

O previazanosti práce prof. A. Avenaria a doc. Ježka svedčí aj jeho editorský počin, keď v roku 2016 vydal prácu A. Avenária o problematike východoeurópskeho symbolizmu (*Byzantský zápas o ikonu*) a vhodne ju doplnil o svoju rozsiahlu štúdiu *Ikonografie a posvätná geometrie*. V úvode veľmi výstižne charakterizoval osobnosť prof. Avenária, pričom si myslím, že táto charakteristika je veľmi blízka aj osobe pána doc. V. Ježka : ... *prejavoval sa ako skutočný vedec, ktorý nepotrebuje inštitucionálne pozície lebo i bez nich žije pre bádanie, vedu a humanizmus. Vyznačoval sa nekonečnou trpezlivosťou, zhovievavosťou a láskavým prístupom k študentom a okoliu bez akejkoľvek známky arogancie a nespravodlivej kritiky.* (Byzantský zápas o Ikonu, Prešov 2016, s.7)

Vedecká a pedagogická činnosť doc. Václava Ježka na poli slovenskej byzantológie je rozmanitá a rozsiahla, pričom vedecký záujem inauguranta sa nosne venoval problematike byzantskej kultúry. Od svojich štúdií až po dnešok sa zaoberá predovšetkým problematikou vzdelávania v Byzancii v širšej dimenzii, ktorá zahŕňa exegetický a filozofický systém byzantských autorov. Napríklad v rámci ranej patristickej tradície sa venoval otázkam hermeneutiky v nadväznosti na antickú gréckorímsku tradíciu. To mu pomohlo vidieť v Byzancii nielen obmedzenú dejinnú epizódu svetových dejín či statický systém ale dynamickú entitu, ktorá svojou povahou dokázala vstrebávať kultúry a vytvárať nové syntézy a kultúrne formácie. V rámci byzantológie v Česku i na Slovensku sa tak podieľal na novom pohľade na Byzanciu, ktorý nebol limitovaný a vymedzený iba ekonomickými dejinami, či idealizmami spojenými s cyrilo-metodskou tradíciou. V rámci štúdií takých autorov, akými boli Michal Psellos, ktorému sa venoval aj počas postgraduálneho štúdiu na Cypre, inaugurant rozvinul teórie realistického humanizmu ako určujúceho pre chápanie intelektuálneho rámca vrcholnej Byzancie. B rámci problematiky metodologických východísk pri bádanií dejín Byzancie doc. V. Ježek vychádza okrem iného z tézy, že obdobie antiky a Byzancie sa stalo kolískou ideologicky motivovaných interpretácií pri ktorých bádatelia nevychádzali z ideologického vývoja v danom období, ale sami určovali to, čo si mysleli že tam patrí, pričom, samozrejme, vychádzali z vlastných, čiže subjektívnych pozícií, či názorov. Ako píše inaugurant v metodologickej stati „Idealizmus v byzantologických štúdiách“ (In. Historický časopis, 55, 1, 2007, s. 125-133) pri štúdiu byzantskej histórie a kultúry treba využiť komplexnú metodológiu, ktorá berie do úvahy vzájomné prelínania kultúrnych, národných a duchovných prvkov. V. Ježek tu upozornil na viaceré riziká tak interdisciplinárneho výskumu, výskumu cez prizmu kultúrnej antropológie či atomizovaných pohľadov, ktoré sa venujú dejinám byzantskej literatúry, práva, umenia, vojenstva a pod. Inaugurant v rámci svojej metodológie vo vzťahu k Byzancii vidí jedinečnú linearitu a cyklicitu v byzantských dejinách. To znamená, že v každom období Byzancie, aj v dobe jej úpadku, je možné vidieť kontinuitu ale zároveň aj jedinečnosť daného obdobia a pokus o jeho objektívnu rekonštrukciu na základe skoršieho a neskoršieho obdobia. Aspoň takouto čiastkovou sondou do metodológie výskumnej práce doc. Ježka som chcel naznačiť hĺbku a dôslednosť jeho vedeckej bázy a smerovania.

V posledných rokoch inaugurant rozvíjal byzantologické štúdiá aj na Cypre. Pôsobil tam päť rokov a venoval sa okrem iného aj práci kurátora ikonografických zbierok. V posledných rokoch sa zúčastnil tiež archeologických vykopávok v Izraeli, kde sa stal jednou z vedúcich osobností rozvoja odboru „Byzantskej archeológie Levantu“ - odboru, ktorý prakticky len vzniká ako samostatný odbor v rámci širšej archeológie Izraela. Realizoval tam napríklad

významné archeologické vykopávky v Azotus Paralias a podieľal sa na náleze chrámu z doby Justiniána Veľkého.

Výskumné zameranie doc. Ježka inovatívne prepája byzantológiu aj s teológiou, ako vedným odborom. Tu rozvinul byzantskú teologickú antropológiu a rozvinul personalistickú koncepciu v duchu širšej duchovnej tradície Byzancie. Tá viedla okrem iného aj k rozvoju príbuzných teologických predmetov, ako christológie a pneumatológie. Aký široký interdisciplinárny záber predstavuje vedecké pole pôsobenia doc. Václava Ježka naznačujú aj ďalšie sféry jeho seriózneho výskumného záujmu - dejiny kresťanskej exegézy v kontexte patristickej literatúry, dejiny židovskej exegézy najmä v dobe helenistického judaizmu, exegéza a hermeneutika ako filozoficko-teologické systémy vo vzťahu k iným literárne kultúrnym vedám, súčasná kvantová fyzika a umelá inteligencia vo vzťahu k exegetickej metodológii a hermeneutiky či byzantská antropológia v kontexte personalizmu.

Doc. Václav Ježek svojimi výsledkami v oblasti vedy a výskumu ďaleko prekračuje plnenie stanovených kritérií pre inauguračné konanie. V priebehu jeho 25 ročnej praxe sa aktívne podieľal na riešení mnohých vedeckých a edukačných projektoch, ktorých výsledkom boli monografie, vystúpenia na domácich a zahraničných konferenciách, či učebné materiály. Venoval sa aj recenznej a posudzovateľskej činnosti mnohých publikačných výstupov a projektov. O tom, že v zahraničí sa inaugurant teší odbornému rešpektu svedčí účasť na skoro 70. konferenciách, zväčša zahraničných. Sám viacero medzinárodných konferencií organizoval. Venoval sa aj popularizačnej činnosti, kde počas svojej akademickej pôsobnosti neúnavne propagoval obor v rámci širšej verejnosti.

Inaugurant spĺňa stanovené kritériá aj pre oblasť pedagogickej činnosti. Neustále sa snaží konfrontovať získané poznatky a výsledky vlastnej vedecko-výskumnej činnosti s najnovšími poznatkami zo zahraničia a tak prispievať k rozvoju skúmanej problematiky. Doc. Václav Ježek vyniká nielen odbornou erudíciou ale aj pracovným nasadením o čom svedčí rad úctyhodných výsledkov v rámci pedagogického pôsobenia. Vyučuje viaceré teologické aj historické predmety, kde v každom z nich sa snaží vytvárať svojbytný systém a štruktúru tak, aby bol didakticky uplatniteľný pre výučbu a potreby študenta a študijného odboru. Z prednáškových cyklov môžem uviesť nasledovné predmety: Christológia, Byzantská teológia, Byzantská kultúra, Všeobecné dejiny Byzancie, Cirkevné dejiny, Úvod do filozofie, Biblická archeológia, Byzantská kultúra, Dejiny náboženstiev. Zároveň treba uviesť že inaugurant pedagogicky pôsobil aj na iných vysokých školách doma i v zahraničí.

Na základe vyššie uvedeného hodnotenia pedagogickej a vedecko-výskumnej činnosti doc. Václava Ježka som dospel k záveru, že jeho doterajšia výskumno-pedagogická prax potvrdzuje jeho kvality vysokoškolského pedagóga, schopného odovzdávať svoje vedomosti tak študentom, ako aj vedeckým pracovníkom. Jeho publikačná činnosť, výsledky jeho výskumnej, projektovej a pedagogickej práce svedčia o tom, že je významnou a uznávanou vedeckou osobnosťou.

Odporúčam vedeckej rade podporiť návrh na vymenovanie doc. Václava Ježka za profesora v študijnom odbore Pravoslávna teológia a postúpiť návrh na ďalšie konanie v príslušných inštitúciách.

V Bratislave, 06.12.2024

prof. Mgr. Miroslav Daniš, CSc.

Katedra všeobecných dejín FF UK v Bratislave